

347ste concert
 Maandag 26 maart 2012
 20.00 uur

**NEW ZEALAND
 STRING
 QUARTET**

Helene Pohl, viool
Douglas Beilman, viool
Gillian Ansell, altviool
Rolf Gjelsten, cello

**Grote Zaal
 Deventer
 Schouwburg**

Programma

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Strijkkwartet in F gr.t., op. 18, nr. 1
 (1798-1801)

Allegro con brio
 Adagio affettuoso
 ed appassionato
 Scherzo: Allegro molto
 Allegro

Ross Harris (geb. 1945)

Variation 25 (2008)

Jack Body (geb.1944)

Three Transcriptions (1987)

Long Gi Yi (China)
 Ramandriana (Madagascar)
 Ratschenitsa (Bulgarije)

pauze

Franz Schubert (1797-1828)

Strijkkwartet in d kl. t. D 810,
 'Der Tod und das Mädchen' (1824)

Allegro
 Andante con moto
 Scherzo: Allegro molto
 Presto-Prestissimo

Het **New Zealand String Quartet** werd opgericht in 1987 en kreeg al snel grote waardering wegens zijn levendige interpretaties. Het ontving uitnodigingen op te treden buiten het eigen werelddeel, zoals in de USA en Canada waar het deelnam aan o.a. de festivals van Tanglewood en Banff. Tournees door Japan, Korea, Italië en Duitsland volgden. Meerdere malen was het kwartet te gast bij 'The International Musicians Seminar' in Cornwall. Het NZSQ trad in 2006 voor het eerst op in Nederland - en ook in onze serie - mede in het kader van de herdenking van de violist en componist Zoltán Székely, die lange tijd in Nederland heeft gewoond en primarius was van het befaamde Hongaars Strijkkwartet. Het door hem gecomponeerde strijkkwartet beleefde toen zijn Nederlandse première. Behalve met deze uitvoering maakte het NZSQ toen ook veel indruk met zijn interpretatie van o.a. op.132 van Beethoven. In 2008 trad het NZSQ wederom op in Deventer. Tijdens dit concert werd 'Kartsigar' van de Nieuw Zeelandse componist John Psathas uitgevoerd. Vanavond klinkt er werk van twee componisten uit Nieuw Zeeland, voorbeeld van het enthousiasme van het NZSQ om repertoire van componisten uit hun eigen land tot klinken te brengen en dit over de gehele wereld bekend te maken.

PROGRAMMATOELICHTING

Nemen we het programma van vanavond in ogen-schouw dan vallen twee aspecten op:
 -'hergebruik' van muzikaal materiaal, zowel uit eigen werk als van andere componisten, speelt in alle te spelen werken een rol.
 - de Nieuw Zeelandse component: Jack Body, Ross Harris en het NZSQ kennen elkaar goed, o.a. van hun docentschappen aan de New Zealand School of Music in Wellington. Body en Harris werkten samen aan een compositie voor tape.

Ludwig van Beethoven, die najaar 1792 naar Wenen was verhuisd, had al in Bonn een strijktrio gecomponeerd dat in 1796 als op. 3 werd uitgegeven. In 1795 kreeg hij van de met Haydn en Mozart bevriende vrijmetselaar, violist en mecenas graaf Anton Georg Apponyi het verzoek een strijkkwartet te componeren. Waarschijnlijk onder de last van het grote aantal meester-kwartetten die al door Haydn en Mozart waren geschreven, begon Beethoven eerst aan een serenade voor strijktrio

(op.8) en aan de drie strijktrio's op. 9, alle meesterwerken! In 1798 begon hij aan een serie van zes strijkkwartetten, waaraan hij enkele jaren intensief heeft gewerkt. In diezelfde tijd raakte Beethoven zeer goed bevriend met Carl Amenda, afkomstig uit Let-

land, die in 1799 daarnaar terugkeerde. Beethoven schonk hem de partituur van het kwartet in F, later op. 18 nr 1. Kort voor de publicatie van de serie, in 1801, bracht B nog veel wijzigingen aan en vroeg hij Amenda in een brief de eerste versie van dit kwartet niet te openbaren. Maar dankzij Amenda is van op. 18 nr 1 zowel de eerste en de definitieve versie bekend. Dit kwartet begint met een rit-

misch bewegelijk en pregnant motief dat een bouwsteen is voor het gehele eerste deel. Uit schetsboeken is gebleken hoezeer B met dit gegeven heeft geworsteld. Deze bewegelijke voorzin wordt gevolgd door een lyrische nazin.

Volgens Amenda zou B bij het componeren van het Adagio gedacht hebben aan de scène in de grafkelder uit Shakespeare's *Romeo en Julia*. Het driedelige Scherzo staat in levendig contrast met het Adagio. In de Finale, een sonate- en rondovorm, toont thema A grote verwantschap met dat van het laatste deel van het Strijktrio op. 9 nr 3.

Strijkkwartet op. 18/1
Deel IV: Thema A

Lijkt hergebruik van:
Strijktrio op. 9/3
Deel IV: Thema A

De Nieuw-Zeelandse componist **Ross Harris** heeft al meer dan 150 werken op zijn naam staan: symfonieën, opera's, kamermuziek, elektronische muziek, jazz en klezmer.

Het Strijkkwartet IV: *Variation 25* is voor het NZSQ gecomponeerd. De 25ste variatie van de *Goldberg Variaties* van J.S. Bach is het uitgangspunt geweest voor deze compositie. Harris: 'Het werk begint met canonische toevoegingen aan het origineel en ontwikkelt zich van daaruit'. Harris' idioom is duidelijk hedendaags. Het is een compositie met een grote eigenheid en prachtig getrokken spanningsbogen. Bach's vooruitstre-

vendheid krijgt hier een bijna logisch vervolg in de huidige tijd.

De eveneens uit Nieuw Zeeland afkomstige **Jack Body** studeerde in Auckland, Keulen en Utrecht. Hij heeft een grote liefde voor etnische muziek. Zijn composities bestrijken een breed scala aan genres, inclusief muziek voor dans, film en muziektheater, alsmede electro-acoustische muziek. Body reist veel en is specialist in cross-culturele composities. Jack Body over zijn *Three Trans-*

criptions: 'Gedurende de afgelopen jaren ben ik gefascineerd geraakt door transcripties van door mij gehoorde muziek naar een speelbare vorm van geschreven notatie, ... geen facsimile van het origineel maar meer een soort transformatie, gefilterd door mijn perceptie van het origineel'. Hij neemt de vrijheid belangrijke elementen uit de oorspronkelijke muziek te versterken.

1) *Long Gi Yi* (de long-ge is een Chinese mondharp). In dit stuk hoort men veel flageoletten, waarbij de snaar aan beide zijden van de los opgezette vinger trilt. Ook wordt vaak dicht tegen de kam aan gestreken wat een wat glasachtig geluid geeft. Ook verstemming van snaren is voorgeschreven.

2) *Ramandriana*. Deze muziek voor bamboe-cither uit Madagascar wordt door de strijkinstrumenten pizzicato gespeeld, in combinatie gestreken tonen.

3) *Ratschenitsa*. Bulgaarse dans, 7/8-maat, o.a. pizzicati als bij gitaren. Aanstekelijke ritmie!

Schubert's Strijkkwartet in d, D810 ontleent zijn naam aan het lied 'Der Tod und das Mädchen', gecomponeerd in 1817, handelend over de confrontatie van een meisje met de Dood, die haar 'als vriend' komt halen en uitnodigt 'zacht in zijn armen te slapen'. Zij beleeft hem als angstaanjagend en niet alleen deze tegenstelling maar ook de ambivalente gevoelens ten opzichte van de Dood krijgen in de muziek een maximale lading. Het 2e deel is het centrum van de compositie.

In dit deel, in g, gebruikt Schubert het thema van het lied, een 'marche funèbre', het on-

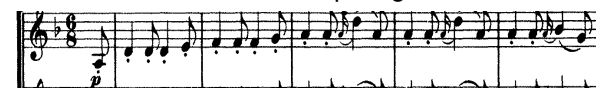
aantastbare ritme van de Dood die geen emoties kent; daarna volgen vijf variaties. De andere delen lijken de gedachten en gevoelens die hierin worden opgeroe-

pen te adstrueren. Het

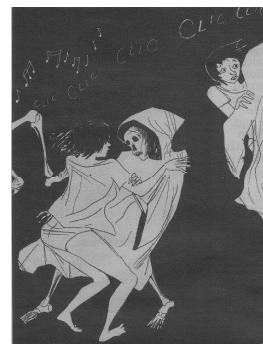

eerste deel wordt gekenmerkt door een voortdurende onrust en een onheilspellende dreiging die reeds in de eerste maten wordt opgeroepen door steeds dalende triolen, die terugkeren in het smartelijk slot. Het Scherzo, in d, is van een bijtende weerbarstigheid met scherpe accenten, het lieflijke Trio, in D, vormt daarmee een sterk contrast.

De Finale in 6/8 maat trekt voorbij als een jagen-de storm in de duisternis op weg naar het einde,

een tweede thema treedt de stormloop tevergeefs tegemoet.

We horen de Dood, als Erlkönig, vleierig lonken, noodkreten stijgen op: de wilde jacht gaat voort en culmineert in een prestissimo, waarna het kwartet met twee mokerslagen eindigt.

Striptekening door
Judith Vanistendael

Volgende concert:

Woensdag 18 april 2012

20.00 uur

Sinuet Ensemble

Octet met strijkers en blazers uit diverse orkesten (o.a. Ork. v/d 18e eeuw, KCO, Freiburger Barock Orch. Ned.Pho, Radio Philh. Ork.)

Dvořák: *Nocturne* in B gr.t., op. 40

Tsjechische Suite, op. 39

Schubert: *Octet* in F gr.t., D803

19.00 u.: Inleiding Guus van Es, *musicoloog*

Programmatuochtingen en
recensies vindt u op de website:
www.kamermuziek-deventer.nl